

Asia: VN/24322/2024 UH

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kehitysyhteistyön järjestämisestä

Lausuntopyyntö

- 1. Mikä on näkemyksenne ulkoministeriölle ehdotetusta kehitysyhteistyön toimeenpanoa ja järjestämisestä koskevasta tehtävä- ja toimivaltasääntelystä, mukaan lukien esitys kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten pääomakorotuksia ja lisärahoituksia koskeva toimivalta?**

-

- 2. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua viranomaisten kehitysyhteistyön toimeenpanoon osallistumista koskevaa sääntelyä, lain viranomaismääritelmästä ja viranomaisyhteistyötä koskevasta hinnoitteluperusteesta, mukaan lukien IKI-instrumenttia koskeva sääntely sekä hankinta- ja kilpailuoikeudelliset näkökohdat?**

Hallituksen esitys rajaa korkeakoulut IKI-instrumentin ulkopuolelle. Perusteluna on kapean viranomaismäärittelyn käyttäminen lain laatimisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kuitenkin viittaa lausunnossaan yliopistojen toiminnan olevan rinnastettavissa julkisen vallan käyttöön. UniPID pitää perusteltuna yliopistojen tulkitsemista viranomaistahoiksi. Yliopistot ovat olennaisia toimijoita monitoimijayhteistyössä sekä luovat tiedeperustaista pohjaa kehitysyhteistyön toteuttamiselle.

- 3. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua monitoimijamalleja koskevaa sääntelyä, mukaan lukien sitä koskevat hankinta- ja kilpailuoikeudelliset näkökohdat?**

-

- 4. Mikä on näkemyksenne ehdotetusta sääntelystä, joka koskee julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle perustuslain 124 §:n mukaisesti?**

-

- 5. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua kehityspoliittisia lainoja koskevaa sääntelyä?**

-

6. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua ilmoittajansuojelua ja väärinkäyttöilmoituksia koskevaa sääntelyä?

-

7. Muut hallituksen esitykseen liittyvät huomiot ja kommentit

Yliopistojen globaalin kehityksen verkosto UniPID kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laiksi kehitysyhteistyön järjestämisestä.

UniPID kiinnittää huomiota siihen, että lain valmistelussa ei ole kuultu Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja korkeakoulujen asiantuntijoita, vaikka lainsäädännön muutostarvetta perustellaan kehitysyhteistyön muutoksella ja monenkeskisen yhteistyön painotuksella. Edellistä lausuntopyyntöä ei myöskään kohdistettu yliopistoille ja ammattikorkeakouluille, vaikka ne ovat yksi toimijataho monitoimijayhteistyössä.

Useissa kohdissa lakiehdotusta viitataan siihen, että jatkossa ulkoisia asiantuntijapalveluita käytettäisiin mahdollisesti aiemman enemmän. UniPID jakaa Fingon edellisen lausuntakierroksen lausunnossaan esittämän huolen Ulkoministeriön oman asiantuntemuksen kaventumisesta. Tähän liittyy myös Ulkoministeriön rahoittaman kehityspoliittisen selvitysmekanismiin liittyvä yhteistyö UniPID-verkoston kanssa. Se toi tutkittua tietoa kehityspoliittisen päätöksenteon tueksi kausina 2018–2025, minkä jälkeen yhteistyötä ei ole jatkettu. UniPID korostaa tutkitun tiedon tärkeyttä tietoon pohjautuvan päätöksenteon pohjana kehityspoliitikassa.

Kuvaus Opetushallituksen roolista antaa ymmärtää, että mainituille instrumenteille HEP ja HEI-ICI ei ole luvassa jatkoa. Näin ollen korkeakoulutuksen valtionavustuksina myönnettävien kehitysrahoitteisten instrumenttien kokonaisuus supistuu. Nykyiset rahoitusinstrumentit eivät tue riittävästi osaamisen kasvattamista kansallisesti globaalin etelän yhteistyöhön.

Hallituksen esityksen nykytilan kuvaus mainitsee erityisosaamisen kehitysyhteistyön alueella erityisesti valtion virastoilla, laitoksilla sekä yksityisellä sektorilla. Kuitenkin yliopistoissa tehdään kehitysyhteistyön erityisosaamisen alueella merkittävää tutkimustyötä, joka mahdollistaa tutkittuun tietoon pohjautuvan poliittisen päätöksenteon, kehitysyhteistyön suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. Myös kohdassa 12.1.2. mainitaan muut toimijat kehitysyhteistyöhankkeiden käytännön toteutuksessa, mutta korkeakoulut jäävät mainitsematta kehitysyhteistyön toteuttajina.

Yliopistot on syytä rinnastaa viranomaistoimijoihin, niin kuin Opetus- ja kulttuuriministeriö edellisessä lausunnossaan toi esiin. Pyrkimys rajata yliopistot viranomaistoimijoiden ulkopuolella kehitysyhteistyön toteuttamista koskevassa laissa kaventaa yliopistojen mahdollista roolia entisestään.

Kaiken kaikkiaan uuden lain pääasialliset tavoitteet, joiden tulisi tukea ylivaalikautisia pitkän aikavälin kehityspoliittisia tavoitteita, eivät tule riittävästi esiin. Lain tulee pystyä palvelemaan pitkällä tähtäimellä yli nykyisen hallituskauden.

Kaisa Kurki

Yliopistojen globaalien kehityksen verkosto (Finnish University Partnership for International Development) UniPID